

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

AKDEMİR VE EVİN / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 58255/08 ve 29725/09)

KARAR

STRAZBURG

17 Mart 2015

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2015. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme'yi bağlamamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Akdemir ve Evin / Türkiye davasında,

Başkan

András Sajó,

Yargıçlar

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Helen Keller,

Paul Lemmens,

Robert Spano,

Jon Fridrik Kjølbro,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 17 Şubat 2015 tarihinde gerçekleştirdiği müzakereler sonrasında anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan (No. 58255/08 ve 29725/09) davaların temelinde, dört Türk vatandaşının -Aysel Akdemir, Fatma Evin, Suat Evin ve Servet Evin- (“başvuranlar”)- sırasıyla 21 Kasım 2008 ve 18 Mayıs 2009 tarihlerinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin (“Sözleşme”) 34. maddesi uyarınca yapmış oldukları başvuru bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Diyarbakır'da görev yapan Avukat M. Yaşar tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti (“Hükümet”) ise kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar özet olarak, bir bombanın infilak etmesi sonucu çocuklarının ciddi şekilde yaralanması, bu çocuklardan biri olan Turgay Ergin'in ise hayatını kaybetmesi nedeniyle Sözleşme'nin 2 ve 6. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmektedirler. Başvuranlar ayrıca, tazminat davasının süresinden de şikâyet etmektedirler.

4. Başvurular, 23 Mart 2010 tarihinde Hükümet'e bildirilmiştir.

OLAYLAR

I. DAVANIN KOŞULLARI

A. Kaza ve ceza soruşturması

5. Aysel Akdemir, müteveffa Turgay Ergin'in annesidir. Fatma Evin ise başvuranlar Suat ve Servet Evin'in annesidir.

6. 13 Mart 1999 tarihinde, 7 yaşında olan Turgay Ergin, 8 yaşındaki Servet Evin'le oynadığı sırada, 11 yaşındaki Suat Evin askeri atış poligonunun yakınındaki çöp kutusunda bulduğu bir maddeyi alarak yanlarına gitmiştir. Madde, elinde patlamıştır.

7. Telefonla aranan Jandarma ve Polis olay yerine gelmiştir. Çocuklar öncelikle ivedi bir şekilde Askeri Komutanlığın revirine, akabinde ise Diyarbakır Hastanesi'ne götürülmüştür.

Servet Evin'de selebral lezyonlar ve kornea dekolmanı teşhis edilmiştir. Suat Evin'in sol ön kolu ampute edilmiştir. Turgay Ergin ise aldığı yaralar sonrasında hayatını kaybetmiştir.

8. Aynı gün, polis tarafından düzenlenen olay tespit tutanağında, olaylar özetle, Suat Evin'in, Tabur Komutanlığına ait atış poligonu yakınlarındaki bir çöp kutusu içinde bir madde bulduğu; patlamanın Diyarbakır'ın Hani ilçesindeki bir mahallede, yerleşim yerlerinin arkasında ve F.K. isimli bir kadının çamaşırları yıkamakta olduğu bir çeşmenin yakınında meydana geldiği şeklinde anlatılmıştır.

Olay yeri krokisi çizilmiş ve bilirkişi incelemesi yapılmak üzere patlayıcı maddenin parçaları toplanmıştır.

9. Hani Cumhuriyet savcısı 13 Mart 1999 tarihinde, ölümcül patlamayla ilgili olarak soruşturma başlatmıştır. İfadelerini alınmak üzere tanıklar ve mağdurların ebeveynleri çağırılmıştır.

F.K. ifadesinde,

Suat Evin'in elinde maddeyi gördüğünü ve ona bunun ne olduğunu sorduğunda, Suat Evin'in "bunun bulduğu bir bomba olduğunu ve patlatmak için onu ateşe atacağını" söylediğini; bunun üzerine onunla oynamamasını söylediğini ve patlama sırasında işine geri dönmüş olduğunu beyan etmiştir.

F.K.'nın babası S.K.,

Patlamayı duyduğunu ve olay yerine gittiğini; ardından, kızı F.K.'yı hastaneye götürdüğünü ve kızının işitme yetisini kısmen yitirdiğini ifade etmiştir.

10. 14 Mart 1999 tarihli otopsi raporunda, Turgay Ergin'in patlayıcı maddenin infilak etmesi sonucu geçirdiği beyin kanaması neticesinde hayatını kaybettiği bildirilmiştir. Adli Tıp bilirkişi incelemeleri yapılmıştır.

11. Hani savcısı 24 Mart 1999 tarihinde askeri bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etmiştir. Bilirkişi, Hani savcısı huzurunda,

- mavi renkli alüminyum parçaların, orduda eğitim amacıyla kullanılan mühimmata ait parçalar olduğunu;
- yalnızca atış eğitimi amacıyla kullanılan bir silah olması nedeniyle öldürücü etkiye sahip olmadığını;
- atış eğitimi sonrasında arazide kalan boş kovanların patlayıcı malzemelerle (tetrytol, TNT, C-4) doldurulması sonucunda öldürücü etkiye sahip bir patlayıcıya dönüştürüldüğünü;
- bu dönüştürme işleminin, muhtemelen, daha önce de benzer faaliyetlerde bulunan PKK'lı militanlarca yapılmış olabileceğini ifade etmiştir.

12. Turgay'ın annesi Aysel Akdemir'in 22 Nisan 1999 tarihinde Hani savcısı tarafından ifadesi alınmıştır. Aysel Akdemir ifadesinde,

Oğlunun, askeri bölge yakınında patlayıcı bir madde bulduğunu ve bununla oynadığını; askerlerin bir önceki gece atış talimi yaptıklarını; oğlunun ölümü nedeniyle askeri sorumlular hakkında şikâyetçi olduğunu beyan etmiştir.

13. Hani Cumhuriyet savcısı 28 Nisan 1999 tarihinde Suat ve Servet'in ebeveynleri Fatma Evin ve Ali Evin'in ifadelerini almıştır. İfadelerinde,

Çocuklarının askeri bölge yakınında patlayıcı madde bulduklarını; sorumlular hakkında şikâyetçi olduklarını beyan etmişlerdir.

14. Savcılığın talebi üzerine, 30 Mayıs 1999 tarihinde, Emniyet Müdürlüğü Kriminoloji Laboratuvarı tarafından patlayıcı maddeler üzerinde bilirkişi incelemesi yapılmıştır. Dört bilirkişi tarafından 29 Temmuz günü düzenlenen raporda,

Kovan parçalarının, NATO'nun, mühimmatların orduda atış eğitimi amacıyla kullanıldığına işaret etmek için kullanılan kod renklerinde olduğu; bu tür kovanların kullanımları sonrasında patlamalarının teknik olarak mümkün olmadığı; mühimmatın tamamının tek başına ölümcül güce sahip olmadığı; kovan kalıntılarının eğitim amacıyla özel olarak üretilen askeri bir mühimmata ait olduğu ve öte yandan bunların satışının ve bulundurulmasının da yasak olduğu; patlamaya büyük ihtimalle, bu

kovanın yakınında bulunan bir başka mühimmatın neden olmuş olabileceği bilgilerine yer verilmiştir.

15. Hani Savcılığı 2 Ağustos 1999 tarihinde, ölüm vakasının, PKK'lı (yasadışı silahlı örgüt) teröristler tarafından hazırlanan bir bombanın infilak etmesi neticesinde meydana geldiği sonucuna varmıştır. Savcılık aynı zamanda, patlayıcı maddenin başlangıçta silahlı kuvvetlere ait olduğu ve bunun askeri bir bölgede eğitim amacıyla kullanıldığını belirtmiştir. Patlayıcı madde sonradan çöp kutusuna atılmıştır.

16. Hani Savcılığı, söz konusu olayın faileri bulunamadığından, failer hakkında daimi arama kararı çıkarmıştır. Emniyet Müdürlüğü, 2 Ağustos 1999 ila 3 Temmuz 2009 tarihleri arasında, sorumluların tespit edilmesi amacıyla yapılan, ancak sonuç alınamayan, aramalarla ilgili olarak üç ayda bir savcılığa bilgi vermiştir.

17. Hani Savcılığı 3 Temmuz 2009 tarihinde, daimi arama kararına rağmen söz konusu suçun faillerinin tespit edilemediğini ve zamanaşımı süresinin dolduğu belirtilerek davanın düşmesine karar vermiştir.

B. Aysel Akdemir tarafından açılan tazminat davası

18. Aysel Akdemir 22 Şubat 2000 tarihinde, oğlunun hayatını kaybetmesi nedeniyle tazminat almak amacıyla İçişleri Bakanlığı'na başvuruda bulunmuş; ancak talebi kabul edilmemiştir.

19. 26 Haziran 2000 tarihinde, Diyarbakır İdare Mahkemesi'nde tazminat davası açmıştır. Başvuran, söz konusu hukuk davası için yapılan bilirkişi incelemesine dayanarak 15.777.002.959 eski Türk lirası maddi tazminat; 15.000.000.000 eski Türk lirası ise manevi tazminat olmak üzere 30.777.002.959 eski Türk lirası (Bu tarihte 52.859 avroya tekabül etmektedir.) talep etmiştir.

20. İdare Mahkemesi, idarenin sorumluluğunun araştırılması amacıyla savcılıktan ceza soruşturmasının dosyasını talep etmiştir.

21. İdare Mahkemesi 20 Mart 2003 tarihinde kararını açıklamıştır: Mahkeme, ancak terör eylemleri nedeniyle Devlet'in kusursuz sorumluluğuna dayanarak talebi kısmen kabul etmiştir.

İdare Mahkemesi, karar gerekçesinde, patlayan maddenin asıyla/kaynağıyla ilgili olarak savcılığın vardığı sonuçları onayladıktan sonra, terör eylemlerine bağlı sosyal risk ilkesini dikkate alarak – dolayısıyla askeri idarenin kusuru bulunduğu tespit edilmesine gerek kalmadan- başvuranın zararının karşılanmasının uygun olduğuna hükmetmiştir.

İdare Mahkemesi, aynı zamanda, üçüncü kişinin (mevcut olayda Suat Evin'in) eylemlerinin, zararın meydana gelmesine katkıda bulunduğu da dikkate almış ve tazminatın hesaplanmasında bu hususu göz önünde bulundurmıştır.

Böylelikle, bilirkişi raporuna göre, İdare Mahkemesi, başvurana maddi tazminat olarak ödenecek meblağı 3.372.656.562 eski Türk lirası; manevi tazminat için ödenecek meblağı ise 1.000.000.000 eski Türk lirası olarak tespit etmiştir.

22. Danıştay, 25 Aralık 2006 tarihinde, ilk derece mahkemesi kararının maddi tazminata ilişkin kısmının onanmasına; manevi tazminata ilişkin kısmının ise,

“ – Yapılan kriminal bilirkişi incelemesi sonrasında, patlayıcı maddenin, ordu tarafından atış tatbikatları sırasında kullanılan boş plastik kovanlardan imal edildiği;

– üçüncü bir kişinin müdahalesiyle bir başkası için tehlikeli hale gelebilecek mühimmat kalıntılarını toplamak amacıyla atış poligonu çevresinde güvenliği sağlamadığından askeri idarenin halka karşı hizmet yükümlülüğünü ciddi manada yerine getirmediği;

– tazminatın “hizmet yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi” ve dolayısıyla “askeri idarenin doğrudan sorumluluğuna” dayandırılması gerektiği;

– bu üzücü tespiti göz önünde bulundurarak, manevi zararın telafisi için ödenecek meblağı artırılmasının uygun olacağı gerekçesiyle, bozulmasına karar vermiştir.

23. İdare Mahkemesi 18 Eylül 2008 tarihinde, üçüncü kişinin müterafik kusurunu dikkate alarak Danıştay kararına uymuştur. Mahkeme, manevi tazminat için, 29 Şubat 2000 tarihinden itibaren gecikme faiziyle birlikte, 6.500 yeni Türk lirası (TRY¹) (Söz konusu dönemde 3.551 avroya tekabül etmekteydi.) ödenmesine karar vermiştir.

1. 1 Ocak 2005 tarihinde, eski Türk lirasının (TRL) yerini alan Türk lirası (TRY) yürürlüğe girmiştir. 1 TRY, bir milyon TRL'ye karşılık gelmektedir.

24. Başvuran 24 Kasım 2008 tarihinde temyiz başvurusunda bulunmuştur.

25. Danıştay 8 Kasım 2010 tarihinde, son kararı onamıştır.

26. Bu mahkeme kararlarının icrası sonrasında, başvuran 2011 yılının Ocak ayında 45.676 yeni Türk lirası (Söz konusu dönemde 22.172 avroya tekabül etmekteydi.) almıştır.

C. Fatma Evin tarafından açılan tazminat davası

27. Başvuran Fatma Evin 29 Şubat 2000 tarihinde, çocukları Suat ve Servet'in maruz kaldıkları yaralanma nedeniyle tazminat almak amacıyla İçişleri Bakanlığı'na başvuruda bulunmuş; ancak talebi kabul edilmemiştir.

28. Başvuran 26 Haziran 2000 tarihinde, İdare Mahkemesi'nde tazminat davası açmıştır. Manevi tazminat olarak ayrı bir talepte bulunmadan, çocukları adına, 40.845.104.603 eski Türk lirasının (70.150 avro) gecikme faiziyle birlikte maddi tazminat olarak ödenmesini talep etmiştir.

29. İdare Mahkemesi, idarenin sorumluluğunun araştırılması amacıyla savcılıktan ceza soruşturmasının dosyasını talep etmiştir. Mahkeme aynı zamanda, tıbbi raporlar göz önünde bulundurularak hazırlanan, çocukların fiziksel kayıplarına ilişkin bilirkişi raporlarını da talep etmiştir.

30. Bilirkişi 6 Ocak 2003 tarihinde, maddi tazminatın, Suat Evin için 53.108.885.133 eski Türk lirası; Servet Evin için ise 22.889.416.943 eski Türk lirası olduğunu hesaplayarak raporunu vermiştir.

31. İçişleri Bakanlığı 3 Mart 2003 tarihinde, bilirkişi tarafından belirlenen meblağlara itiraz etmiştir.

32. İdare Mahkemesi 20 Mart 2003 tarihli kararla, ancak yalnızca "sosyal riske" dayalı olarak, kovanın, ordu dışındaki yabancı kişilerin müdahalesiyle patlayıcı maddeye dönüştürüldüğünü göz önünde bulundurarak, zararlar, idarenin faaliyeti arasında doğrudan bir nedensellik bağı bulunmaması nedeniyle idarenin sorumluluğunu kabul etmiştir.

İdare Mahkemesi bununla birlikte, Suat Evin'in, patlayıcı olduğunu bildiği bir maddeyi manipüle etmesi nedeniyle bizzat maruz kaldığı zarardan kısmen sorumlu olduğunu ifade etmiştir.

Maddi tazminat bağlamında, iki çocuk için, 29 Şubat 2000 tarihinden itibaren yasal faiziyle birlikte, toplam 20.422.552.301 eski Türk lirası (Söz konusu dönemde 11.320 avroya tekabül etmekteydi.) ödemesine karar vermiştir.

33. Başvuranlara 20 Mayıs 2008 tarihinde, 87.750,14 yeni Türk lirası (Söz konusu dönemde 45.703 avroya tekabül etmekteydi.) ödenmiştir.

34. Danıştay, 16 Haziran 2010 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararını esastan bozmuştur.

Karar gerekçesinde, olayları –yani, adli bilirkişi raporuna göre, patlayıcı maddenin boş plastik bir kovandan imal edildiği, atış eğitimi için ordu tarafından kullanılan bir mühimmat modelinden hâsıl olduğu ve patlayıcı maddeye dönüştürülen kovanın çocuklar tarafından askeri bölgenin yakınında bulunduğunu- hatırlattıktan sonra, Yüksek Mahkeme hukuki değerlendirmesinde,

“ – atış poligonu etrafında, üçüncü kişinin müdahalesiyle bir başkası için tehlikeli hale gelebilecek muhtemel mühimmat kalıntılarının toplanmaması nedeniyle askeri idarenin hizmet yükümlülüğünü yerine getirmediğini;

– zarara neden olan patlayıcı maddenin bir terör örgütü tarafından hazırlandığı kabul edilse bile, kamuya açık bir alanda ve askeri bir bölgenin yakınında bulunduğunu;

– İçişleri Bakanlığı’nın da, Savunma Bakanlığı gibi hizmet kusuru işlediğini;

– dolayısıyla, patlamada İçişleri Bakanlığı’nın “kusur” sorumluluğunu tespit etmenin uygun olacağını gözlemlemiştir.

35. İdare Mahkemesi 6 Ekim 2011 tarihinde, Danıştay’ın kararına uymuştur. Bununla birlikte, ebeveynlerin, çocuklarını gözetme yükümlülüklerini yerine getirmediklerini de değerlendirmiştir.

Tazminat miktarlarının hesaplanmasında ebeveynlerin söz konusu sorumluluklarını göz önünde bulundurarak, 29 Şubat 2000 tarihinden itibaren yasal gecikme faizleri eklenmek suretiyle, maddi zarar bağlamında tazminat miktarını 40.845,10 yeni Türk lirası (Söz konusu dönemde 16.671 avroya tekabül etmekteydi.) olarak belirlemiştir.

36. Danıştay 23 Eylül 2013 tarihinde kararı onamıştır.

37. Söz konusu mahkeme kararlarının icrasında, başvuranlara 2012 yılının Ocak ayında 92.428,93 yeni Türk lirası (38.036 avroya tekabül etmekteydi.) ödenmiştir.

38. İdare'nin karar düzeltme talebinde bulunmuş olması nedeniyle, karar halen Danıştay önünde derdesttir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK KURALLARI VE UYGULAMASI

39. 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun 27 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Mahkeme, söz konusu mevzuatı *Elif Akbayır ve diğerleri/Türkiye* ((kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 30415/08, §§ 9-25, 28 Haziran 2011) kararında ayrıntılı olarak incelediğini hatırlatmaktadır.

40. Bununla birlikte, Anayasa'nın 125. maddesinin 1. ve 7. fıkraları şu şekildedir:

“ İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.

(...)

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

41. Danıştay, müşterilerin, anayasal objektif sorumluluk ve sosyal risk ilkesi gereğince tazminat aldıkları bir içtihat geliştirmiştir. Söz konusu kararlardan birinde, askeri lojmanın duvarına konulan ve patlama sonucu bir çocuğun yaralanmasına neden olan el yapımı bombayla ilgili 16 Kasım 1995 tarihli kararda, Danıştay şu hususa işaret etmiştir:

“Belli bir hedefi amaçlamayan ve İdare tarafından önlenemeyen terör eylemleri ile ilgili olarak, özel ve olağan dışı zararlar, sosyal risk ilkesine dayanarak, eksiksiz olarak toplum tarafından tazmini gerekmektedir. (...) İdare'nin, öğretide ve içtihatlarda, bir takım zararları nedensellik bağı aramadan tazmin etmesi kabul edilmektedir. Sosyal risk olarak adlandırılan bu husus, kolektif sorumluluk kavramının temelinde yer almaktadır. Genel bir ifade ile “terör eylemleri” olarak nitelendirilen olaylar, Devlet'e yönelik olup, Anayasal devlet düzenini yıkmayı amaçlamakta ve bilhassa bu tür olaylar nedeniyle mağdur olan kişileri amaçlamamaktadır. Bu suç eylemlerinin mevcudiyeti nedeniyle, bunlara dâhil olmayan kişilerin tutumları nedeniyle değil de ülkeyi karıştıran sosyal sıkıntılardan kaynaklanan zararlara maruz kalmaktadırlar. Başka bir ifadeyle, söz konusu kişiler, kamu hayatına ait olmaları nedeniyle zarara maruz kalmaktadırlar. Söz konusu zararlar, bunları önleyemeyen İdare'nin hatası nedeniyle nedensellik bağı aranmaksızın ve özel ve olağandışı yönleri nedeniyle toplumun tamamı tarafından bu zararlara katlanılmalıdır. Dolayısıyla, mağdurların zararları, sosyal risk ilkesine dayanarak tazmin edilmelidir. Böylelikle, bu faaliyetlerin neden olduğu zararların, hukuk Devletinde halkın tamamı tarafından paylaşılması uygundur (...).”

42. Ayrıca, idare mahkemeleri ve Danıştay'ın içtihadı aşağıdaki tespitlere imkân vermektedir.

a) Teröristler tarafından karayoluna yerleştirilen ve müştekinin kamyonunda maddi hasara neden olan anti-personel mayının patlamasına ilişkin 4 Ekim 1996 tarihli Danıştay kararı

Danıştay söz konusu kararda, sosyal risk kavramını ve İdarenin sorumluluğunu yeniden tanımlamıştır. Danıştay, doğrudan Devlet'in ve anayasal düzenin yıkılmasını amaçlayan terör eylemleri bağlamında zarar görenlerin, suç eylemi ile terör eylemleriyle mücadelesinde başarısız olması nedeniyle sorumlu olan İdare arasında nedensellik bağı aranmaksızın zararlarının tazmin edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

b) Tanksavar mermisinin patlamasına ilişkin 8 Ekim 1996 tarihli Danıştay kararı

Dava, başvuranın tarlasında, hasat sırasında saman balyaları arasında bulunan patlayıcının patlaması sonucu başvuranın küçük çocuklarının hayatlarını kaybetmesiyle ilgilidir. Patlama, ilgilinin çocuklarının, arkadaşlarına, tarladan getirdikleri ve evde sakladıkları mühimmatı gösterdikleri sırada meydana gelmiştir. Kararda, Askeri İdarenin ve müteveffaların, İdarenin sorumluluğundaki patlayıcıların toplanmasındaki ihmalkârlık nedeniyle eşit oranda sorumlu oldukları tespit edilmiştir. Danıştay, İdarenin objektif sorumluluğuna dayanarak, mağdurların yakınlarına tazminat ödenmesini onaylamıştır.

c) Anti-personel mayının patlamasına ilişkin 25 Şubat 2003 tarihli Danıştay kararı

Dava, askeri kuvvetler tarafından döşenen anti-personel mayına basması neticesinde sakat kalan bir küçüğün tazminat talebiyle ilgilidir. Danıştay, kamu otoritesinin uygulanmasında kusur teşkil eden delillerin bulunmamasına rağmen, anayasal objektif sorumluluk ilkesi uyarınca, suçlanan idare doğrudan sorumlu tutulmasa da, ulusal güvenliğe dair kamu otoritesinin uygulanması nedeniyle üçüncü şahıslarca maruz kalınan

zararların tazmin edilmesi gerektiğine dair ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır.

d) Askeri arazide köylüler tarafından bulunan el bombasının patlamasına ilişkin 18 Eylül 2007 tarihli Danıştay kararı

Söz konusu davada, Danıştay aşağıdaki açıklamalarda bulunmuştur:

“Somut olayda, insanların sürekli kullanımında ve yerleşim yerlerine yakın bulunan bir alanda patlamamış el bombasının bulunmasında, davalı idarenin güvenlik hizmetinin yeterince iyi yürütülmemesi nedeniyle hizmet kusuru bulunmaktadır. (...)”

e) Erzurum İdare Mahkemesi'nin 5 Haziran 2001 tarihli kararı

Dava, mağdurların patlamamış bir havan topu mermisini kendi meskenlerinde ısıttıkları sırada patlamasıyla ilgilidir. Mahkeme, yetkililerin tehlikeli bir patlayıcı maddeyi, arazi tel örgüyle çevrili olsa dahi, insanların ve bilhassa çocukların girdikleri tatbikat alanında bırakmaları hususunun, kamu otoritelerinin, başkasının yaşamını korumak için gerekli tedbirleri almadıklarını gösterdiğinin altını çizmiştir. Mahkeme, çocukları konusunda anne babalara düşen gözetim görevini ve ebeveyn sorumluluğunu dikkate alarak başvurulara tazminat ödenmesine karar vermiştir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. BAŞVURULARIN BİRLEŞTİRİLMESİ HAKKINDA

43. Mahkeme, başvurulardaki olay ve olgular ile hukuki sorunların benzerliğini dikkate alarak, Mahkeme İçtüzüğü'nün 42. maddesinin 1. fıkrası uyarınca, başvuruların tek ve aynı kararda birlikte incelemesi amacıyla birleştirilmelerinin uygun olduğu kanısındadır.

II. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

44. Başvuranlar, Sözleşme'nin 2. maddesine dayanarak,

– Devlet'in, çocuklarının yaşam hakkını koruma pozitif yükümlülüğünü yerine getirmedeğini; esasen, yetkililerin, olayın meydana geldiği ve

olağanüstü hal uygulaması bulunan bölgedeki halkı var olan tehlikeler konusunda bilgilendirmek amacıyla gerekli tedbirleri almadıklarını; etkili hukuk yollarından da yararlanamadıklarını; bu yargılamanın adil olmadığını; bir yandan, ne adli mercilerin ne de askeri makamların, mağdurların aile bireylerini dinlemediğini, öte yandan, Birleşmiş Milletlerin desteğiyle düzenlenen Otopsi Protokolü gereklerinin aykırı olarak, otopsinin ayrıntılı yapılmadığını ileri sürmektedirler.

Başvuranlar aynı zamanda, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası ile 3. fıkrasının b) ve c) bentlerini, ayrıca 7 No.lu Protokolü ileri sürmektedirler.

45. Dava konusu olay ve olguların hukuki tavsifini yapma yetkisine sahip olan Mahkeme, bu şikâyetlerin, Sözleşme'nin yalnızca 2. maddesi açısından incelenmesinin uygun olduğu kanısındadır (*Wolf-Sorg/Türkiye*, No. 6458/03, § 42, 8 Haziran 2010). Sözleşme'nin 2. maddesinin ilgili bölümü aşağıdaki şekildedir:

“ 1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. (...)”

46. Hükümet'in, Sözleşme'nin 2. maddesinin uygulanabilirliğine itiraz etmemesine rağmen, Mahkeme'nin daha önce, mağdurların, yaşanan ölümcül patlama kazaları sonrasında hayatta kaldıkları benzer davalarda 2. madde altında ileri sürülen şikâyeti incelediğini kaydetmek uygun olacaktır (*Alkın/Türkiye*, No. 75588/01, § 29, 13 Ekim 2009, *Perişan ve diğerleri/Türkiye*, No. 12336/03, §§ 88-90, 20 Mayıs 2010; bk. bunların yanı sıra, *Peker/Türkiye* (n° 2), No. 42136/06, § 41, 12 Nisan 2011).

47. Hükümet, başvuruları ilk olarak, iç hukuk yollarını özellikle 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadelen Doğan Zararların Karşılınması Hakkında Kanunla sunulan hukuk yolunu tüketmemekle suçlamaktadır. Bunun yanı sıra, başvuruların idare mahkemesi önündeki tazminat davasını kazandıklarını ve hükmedilen tazminatların başvurulara ödendiğine dikkat çekmektedir. Hükümet, bu nedenle, başvuruların bildirdikleri ihlaller nedeniyle “mağdur” sıfatlarını kaybettikleri kanısındadır.

48. Mahkeme, şikâyetin aşağıda belirtilen nedenlerden ötürü her durumda kabul edilemez olması nedeniyle, ileri sürülen ilk itirazları incelemenin gerekli olmadığı kanısındadır.

49. Mahkeme, Sözleşme'nin 2. maddesinin, Sözleşme'nin ana maddeleri arasında yer aldığını ve 3. maddeyle birlikte, Avrupa Konseyini oluşturan demokratik toplumların temel değerlerinden birini düzenlediğini yeniden ifade etmektedir (*Çakıcı/Türkiye* [BD], No. 23657/94, § 86, AİHM 1999-IV ve *Finucane/Birleşik Krallık*, No. 29178/95, §§ 67-71, AİHM 2003-VIII). Mahkeme, 2. maddeyle tanınan korumanın önemini göz önünde bulundurarak, yaşam hakkıyla ilgili şikâyetleri büyük bir dikkatle inceleyerek bir görüş oluşturmalıdır (*Abik/Türkiye*, No. 34783/07, § 33, 16 Temmuz 2013).

50. Sözleşme'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının birinci cümlesinin, Devlet'e yalnızca kasten ve yasaya aykırı şekilde ölüme sebebiyet verilmesini engelleme zorunluluğu getirmekle kalmayıp, aynı zamanda kendi yargı yetkisi altında bulunan kişilerin yaşamını korumaya yönelik gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de yüklemektedir (*Osman/Birleşik Krallık*, 28 Ekim 1998, § 115, *Kararlar ve Hükümler Derlemesi* 1998-VIII). Mahkeme'ye göre, 2. maddeden kaynaklanan pozitif yükümlülük, somut olayda sözü edilen kamu güvenliği konusunda da geçerlidir; söz konusu yükümlülüğe ulusal mercilerce uyulup uyulmadığını incelemek için ulusal mercilerin eylemleri, eksiklikleri ve "ihmallerini" birbirinden ayırmaya gerek yoktur. İnsanların korunmasına yönelik bir araç olarak Sözleşme'nin hükümlerini, bilhassa 2. maddenin gereklerini somut ve etkin kılacak bir biçimde anlamaya ve uygulamaya çağırın dışında bambaşka bir yaklaşımın benimsenmesi Sözleşme'nin konusu ve amacı ile ters düşecektir (*Paşa ve Erkan Erol/Türkiye*, No. 51358/99, § 25, 12 Aralık 2006).

51. Yaşam hakkına ya da fiziksel bütünlüğe yapılan müdahalenin kasıtlı olmaması halinde, Sözleşme'nin 2. maddesinden kaynaklanan pozitif yükümlülük Devlet'i "etkin bir yargı sistemi" kurmaya mecbur kılmaktadır. Bu tür bir sistem, Mahkeme'nin de hatırlattığı üzere, adli soruşturmanın, bir yandan ölümün hangi koşullarda meydana geldiğini aydınlatmaya, diğer yandan gerektiği halde sorumluları tespit etmeye imkân vermesini gerektirmektedir. (*Süleyman Ege/Türkiye*, No. 45721/09, § 53, 25 Haziran

2013 ve *mutatis mutandis*, *Kalender/Türkiye*, No. 4314/02, § 51, 15 Aralık 2009).

52. Buna karşılık, yukarıda anlatılanlardan Sözleşme'nin 2. maddesinin, başvuranın üçüncü kişiler hakkında soruşturma yürütülmesini veya mahkûmiyet kararı verilmesini sağlama hakkını ya da her yargılamanın mahkûmiyet kararıyla, hatta belirli bir cezanın verilmesiyle neticelenmesini gerektiren sonuç yükümlülüğünü kapsayabildiği sonucuna varılamaz (*Nencheva ve diğerleri/Bulgaristan*, No. 48609/06, § 115, 18 Haziran 2013). Bu noktada, çaba gösterme yükümlülüğü söz konusudur. Yetkililer, olaya ilişkin delillerin toplanabilmesi için, kendilerinin makul olarak erişebilecekleri tedbirleri almakla yükümlüdürler (*Yaşaroğlu/Türkiye*, No. 45900/99, §§ 57 ve 60, 20 Haziran 2006).

53. İhmalkârlık neticesinde meydana gelen ölüm vakalarıyla ilgili bazı davalarda, Mahkeme, mevcut hukuki ve idari yargılama usulü uygulamasının, yetkililerin 2. madde alanındaki pozitif yükümlülüklerini yerine getirmeleri için yeterli olduğuna karar vermiştir. (tıbbi ihmaller için, *Calvelli ve Ciglio/İtalya* [BD], No. 32967/96, § 51, AİHM 2002-I, *Vo/Fransa* [BD], No. 53924/00, § 90, AİHM 2004-VIII, işverenin ihmali için, *Draganschi/Romanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 40890/04, § 29, 18 Mayıs 2010, idareye karşı açılan tazminat davası için, *Murillo Saldias ve diğerleri/İspanya*, (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 76973/01, 28 Kasım 2006).

54. Bununla birlikte, bağımsız adli yargı makamlarının, adli muamele kapsamında yaşam hakkına yapılan müdahalenin kökenini araştırmaları gerekmektedir. Mahkeme, benzer soruşturmanın temel amacının, yaşam hakkını koruyan, iç hukuktaki hükümlerin etkin şekilde uygulanmasını ve devlet görevlilerinin veya makamlarının davranışları şikâyet konusu yapıldığında, söz konusu görevlilerin veya makamların kendi sorumlulukları altında meydana gelen ölüm olaylarıyla ilgili olarak sorumluluk üstlenmelerini sağlamak olduğunu ifade etmektedir (*Mastromatteo/İtalya*, [BD], No. 37703/97, § 89, AİHM 2002-VIII, bk. aynı zamanda, *Paul ve*

Audrey Edwards/Birleşik Krallık, No. 46477/99, §§69 ve 71, AİHM 2002-II).

55. Mevcut davadakine benzer bir davada, Mahkeme bilhassa, askeri mühimmatların imhasına ilişkin yönetmeliğin uygulanması hususunda Devlet görevlilerinin ihmali söz konusu olduğunda, Mahkeme'ye başvuruda bulunmak için tüketilmesi gerekli olan tazminat yolunun, “etkili yargı sistemi” kriterini karşılayarak, uygun ve yeterli olarak kabul edilebileceği kararına varmıştır (*Hayri Aslan ve diğerleri/Türkiye*, (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 18751/05, 30 Kasım 2010; bk. aynı zamanda, *a contrario*, *Oruk/Türkiye*, No. 33647/04, § 55, 4 Şubat 2014). Bu konuda, Mahkeme, idare mahkemeleri önündeki tazmin yolunun, benzer koşullarda hayatını kaybeden kurbanların yakınları için etkin bir hukuk yolu olduğu sonucuna vardığını da hatırlatmaktadır (*Amaç ve Okkan/Türkiye*, No. 54179/00 ve 4176/00, § 49, 20 Kasım 2007).

56. Mahkeme için önemli olan, ulusal mahkemelerin, Devlet ya da askeri yetkililerin ihmalkârlıkları ya da tıbbi hatalar nedeniyle yaşam hakkına yapılan haksız müdahaleden doğan sorumluluğu, hiç bir durumda, belirsizlik içinde bırakmamalarıdır. Söz konusu durum, toplumun güvenini korumak ve hukuk devletinin benimsenmesini sağlamak amacıyla gereklilik arz etmektedir (yukarıda anılan *Süleyman Ege* kararı, § 59).

57. Dolayısıyla Mahkeme'nin görevi, kullanılan yargı sisteminin caydırıcı etkisinin ve yaşama hakkı ihlallerinin önlenmesinde bu sistemin oynaması gereken rolün öneminin zayıflatılmaması için, mahkemelerin karara varırken Sözleşme'nin 2. madde ile öngörülen dikkatli inceleme şartını yerine getirip getirmediğini ve ne kadar getirdiğini belirlemekten ibarettir. (*Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], No. 23458/02, § 306, AİHM 2011).

58. Mevcut davaya geri döndüğünde, Mahkeme, Turgay Ergin'in hayatını kaybetmesi ile Suat ve Servet Evin'in yaralanmasının, Suat Evin'in köyün çevresinde bulunan askeri atış alanı yakınından aldığı patlayıcı bir maddenin infilak etmesi neticesinde yaşandığını gözlemlemektedir. Taraflarca, yaşanan olaylara ve söz konusu patlamanın nedenine dahi itiraz

edilmemiştir. Başvuranlar, yetkilileri somut olarak, atış alanını temizlememeleri nedeniyle vatandaşların yaşamını koruma yükümlülüklerini yerine getirmemekle suçlamaktadırlar.

59. Mahkeme, 24 Mart 1999 tarihli bilirkişi raporuyla ve Kriminal Polis Laboratuvarının 29 Temmuz 1999 tarihli raporuyla, söz konusu patlayıcı maddenin, askeri mühimmat kökenli bir kovan olduğunun tespit edildiğini gözlemlemektedir: Askerlerin eğitimi için, atış talimiyle sınırlı bir kullanıma tahsis edilen, NATO üretim koduna göre öldürücü olmayan bir mühimattır. (yukarıdaki 11 ve 14 paragraflar).

60. Yine bilirkişi raporlarına göre, herhangi bir ölümcül etkisi bulunmayan bu mühimmatın, atış eğitimi sonrasında, buna ölümcül bir patlama gücü verecek bazı kimyasal maddelerle elle doldurulmuş olabileceği tahmin edilmektedir. (yukarıdaki 11. paragraf). Çocuklardan birinin hayatına mal olan, diğer ikisinin ise engelli hale gelecek şekilde yaralanmalarına neden olan bu dönüştürülmüş kovandır.

61. Somut olayda, Mahkeme, askeri ve adli yetkililerin –yani jandarmalar ve savcının- olay günü ivedi bir şekilde hareket ettiklerini kaydetmektedir. Bununla birlikte, olay yeri krokisi çizilmiş ve olayın olgusal koşullarının tespit edilmesi amacıyla tutanak düzenlenmiş; patlayıcı madde parçaları toplanmış; ifadeler alınmış ve son olarak patlayıcı maddenin aslını/kaynağını saptamak amacıyla balistik incelemeler yapılmıştır.

62. Mahkeme, Hani Savcılığının, öncelikle patlayıcı maddenin aslını/kaynağını tespit edilmesi ve sonrasında sorumlu olduğu iddia edilen şahısların (yukarıdaki 11 ve 16. paragraflar) teşhis edilmesi amacıyla derinlemesine araştırmalar yaptığını gözlemlemektedir. Yapılan bilirkişi incelemesi sonrasında, savcılık, kovanın orduya ait olduğu ve askeri bölgede eğitim amaçlı kullanıldığı; söz konusu kovanın elle öldürücü bir patlayıcıya dönüştürüldüğü; daha sonrasında bu bölge yakınında bir çöp kutusunda bulunduğu sonucuna varmıştır. Mahkeme, yetkililerin, söz konusu eylemi, niteliğini göz önüne alarak, bir terör örgütüne atfettiklerini; bununla birlikte,

soruşturmanın hazırlık aşamasının ötesinde araştırılmadığını kaydetmektedir (yukarıdaki 15. paragraf).

63. Mahkeme, patlamanın sorumlusunun veya sorumlularının tespit edilememesine rağmen, soruşturmanın etkinlikten yoksun olmadığını ve davanın koşulları karşısında yetkili makamların pasif kalmadıklarını saptamaktadır (*Dönmez/Türkiye*, No. 20349/08, § 47, 17 Haziran 2014 ve yukarıda anılan *Amaç ve Okkan* kararı, § 59). Bu noktada, izlenen yöntemlerin sonucunun değil, bunlara hangi yollarla ulaşıldığının önemli olduğunu hatırlatmaktadır.

64. Mahkeme, daha sonra, Danıştay'ın, başından beri kusurlu olan idarenin öznel sorumluluğunu kabul ettiğini gözlemlemektedir. Esasen, Danıştay'a göre, askeri yetkililer, görevlerini ciddi biçimde yerine getirmemişler ve askeri eğitim alanında yeterli güvenlik sağlanmadığından ve söz konusu eğitimler sonrasında, kullanılan mühimmat kalıntıları toplanmadığından hizmet kusuru işlemişlerdir.

65. Patlamanın yaşanmasında idarenin sorumluluğu tespit edildikten sonra, Mahkeme, Danıştay'ın, ulusal mevzuatlara dayanarak, başvuruların tazminat taleplerini kabul ettiğini ve zararlarının tazmin edilmesine karar verdiğini kaydetmektedir. Mahkeme, daha önce, benzer davalarda, idari yargıda tazminat yolunun, şüpheli koşullarda hayatını kaybeden mağdurların yakınları için etkin bir hukuk yolu olarak kabul edilmesi gerektiği sonucuna vardığını hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Amaç ve Okkan* kararı, § 49). Aynı gerekçeyle, Mahkeme, idare mahkemeleri önündeki bir hukuk yolunun öncelikle tüketilmesinin, Mahkeme'ye başvuruda bulunmak için gerekli olduğu sonucuna varmıştır (yukarıda anılan *Hayri Aslan ve diğerleri* kararı).

66. Mahkeme, ulusal mahkemelerin, mevcut durumda kayda değer tazminatlar ödenmesine karar verdiklerini kaydetmektedir. Mahkeme kararı gereğince Aysel Akdemir'e idare tarafından ödenen toplam meblağ, Suat Evin'in müterafik kusuru oranında indirim yapılarak ve başvuru tarihinden itibaren hesaplanacak gecikme faizleriyle birlikte, 22.172 avroya tekabül etmekteydi (yukarıdaki 26. paragraf). Suat Evin ve Servet Evin'e ödenen

meblağ ise, 83.739 avroya tekabül etmekteydi (yukarıdaki 33 ve 37. paragraflar). Fatma Evin ise, manevi tazminat talebinde bulunmamıştır (yukarıdaki 28. paragraf).

67. Mahkeme, bu meblağların yetersiz olmaktan uzak olduğu kanısındadır. Suat Evin'in müterafik kusuru bulunmasının tazminat miktarlarının belirlenmesinde dikkate alınması, söz konusu durumun kabul edilmesini etkileyecek nitelikte değildir. Mahkeme, Danıştay'ın dahi 25 Aralık 2006 tarihli ilk kararında, askeri idarenin olaydaki hizmet kusurunun ağırlığını dikkate alarak tazminat miktarının artırılmasını talep ettiğini kaydetmektedir.

68. Mevcut davanın koşullarında, Mahkeme, ulusal makamların, Sözleşme'nin 2. maddesinden kaynaklanan yaşamı koruma pozitif yükümlülüklerine riayet edip etmediklerinin tespit edilmesine dair sorunun daha detaylı olarak incelenmesinin gerekli olmadığı kanısındadır ve idare mahkemeleri önündeki başvuruların, başkasının yaşamını koruma ve uygun tazminatların ödenmesi suretiyle neden olunan zararların tazmin edilmesi yükümlülüğünden kaynaklanan ödevlerini yerine getirmemeleri nedeniyle askeri makamlardan kaynaklanan öznel sorumluluğun tespit edilmesine imkân verdiğini saptamaktadır.

69. Bu nedenle, Mahkeme, uygulanan yargı sisteminin etkili olduğu sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla, şikâyet Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi ile 4. fıkraları uyarınca açıkça dayanaktan yoksundur ve reddedilmelidir.

III. HUKUK DAVASININ SÜRESİYLE İLGİLİ OLARAK SÖZLEŞME'NİN 6. MADDESİNİN 1. FIKRASININ İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

70. Başvuranlar, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasını ileri sürerek, idare mahkemeleri önündeki yargılamanın süresinden şikâyet etmektedirler. Bu maddenin ilgili bölümleri aşağıdaki gibidir:

“Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar (...) konusunda karar verecek olan, (...) bir mahkeme tarafından (...) hakkaniyete uygun olarak, makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

71. Mahkeme öncelikle, *Ümmühan Kaplan/Türkiye* (No.24240/07, 20 Mart 2012) kararında pilot karar usulünün uygulanmasının ardından Türkiye’de yeni bir tazminat yolu düzenlendiğini hatırlatmaktadır. Mahkeme, bu tür şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar vermeden önce, bu yeni hukuk yolunun *a priori* erişilebilir ve yargılama süresine ilişkin şikâyetler için makul telafi imkânları sunabilecek nitelikte olduğu kanaatine varmıştır. (*Turgut ve diğerleri/Türkiye*, No. 4860/09, §§ 53-58, 26 Mart 2013).

72. Mahkeme, bununla birlikte, *Ümmühan Kaplan* pilot kararında özellikle Hükümet’e daha önce tebliğ edilen bu türden başvuruların incelemesini normal usul yoluyla sürdürebileceğini belirttiğini de hatırlatmaktadır. Mahkeme ayrıca, mevcut dava kapsamında, Hükümet’in bu yeni başvuru yoluyla ilgili olarak herhangi bir itirazda bulunmadığını kaydetmektedir.

73. Yukarıda belirtilenler ışığında, Mahkeme, mevcut başvuruda tazminat davasının süresiyle ilgili şikâyetin incelenmesini sürdürmeye karar vermektedir. İşbu şikâyetin, Sözleşme’nin 35. maddesinin 3. fıkrası anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve başka hiçbir kabul edilemezlik gerekçesi bulunmadığını tespit eden Mahkeme, kabul edilebilirliğine karar vermektedir.

74. Mahkeme, başvuruların, idare mahkemeleri önündeki tazminat davasının süresi ile ilgili bir sorundan kaynaklandığını gözlemlemektedir. Aysel Akdemir’in davasının, 26 Haziran 2000 tarihinde başlamış ve 8 Kasım 2010 tarihinde sona ermiştir; Fatma Evin’in davası ise 29 Şubat 2000 tarihinde başlamış olup halen Danıştay’da görülmektedir. İki dereceli bir yargılama sürecinde, başvuran Aysel Akdemir’in davası on yıldan fazla, başvuran Fatma Evin’in davası ise hâlihazırda on bir yıldan fazla sürmüştür.

75. Mahkeme nazarında, tazminat talebiyle ilgili olarak karar verilmesi konusunda idari yargılamanın aşırı uzun sürmesi, davanın karmaşıklığıyla

ya da başvuruların davranışıyla açıklanması mümkün olmayıp, bu süre, makul süre gerekliliğini de karşılamamaktadır. Mahkeme, tıbbi ihmalkârlıkla ilgili içtihadında bildirdiği üzere, bu durumda, tazminat elde etmek amacıyla açılan davanın iç hukukta bu denli uzun sürmesini kabul edemeyecektir (yukarıda anılan *Süleyman Ege* kararı, § 59, *Kudra/Hırvatistan*, No. 13904/07, § 120, 18 Aralık 2012 ve *Oyal/Türkiye*, No. 4864/05, §§74-76, 23 Mart 2010).

76. Dolayısıyla, Mahkeme, Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

IV. İDDİA EDİLEN DİĞER İHLALLER HAKKINDA

77. Başvurular, Sözleşme'nin 13. maddesini ileri sürerek, idarenin gerekli belgeleri kendilerine bildirmekte geç kaldığı ve bu durumun Mahkeme'ye şikâyetlerini sunmalarına engel olduğu kanısındadırlar.

Başvurular, Sözleşme'nin 14. maddesini ileri sürerek, yaşadıkları bölge -Türkiye'nin güneydoğusu- nedeniyle ayrımcılığa maruz kaldıklarını iddia etmektedirler.

Bununla birlikte, başvurular, yetkililerin, başvuru yollarını kullanmaları ve bilgilencmeleri hususunda kendilerine yardımcı olmamaları nedeniyle Sözleşme'nin 18. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmektedirler. Başvurular şikâyetlerini desteklendirmeden, başvuruda bulunmalarından vazgeçirmek amacıyla dolaylı olarak kendilerini yıldırıldıklarını iddia etmektedirler.

78. Mahkeme bu şikâyetleri gereğince incelemiştir. Elinde bulunan unsurların tamamını dikkate alarak ve ileri sürülen iddiaları incelemekle yetkili olması sebebiyle, Mahkeme, Sözleşme ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine dair herhangi bir emarenin bulunmadığı kanısındadır.

V. SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI HAKKINDA

79. Sözleşme’nin 41. maddesi aşağıdaki şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf’ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

79. Maddi zarar bağlamında, Fatma, Suat ve Servet Evin, her biri 100.000 avro, Aysel Akdemir ise 200.000 avro talep etmektedir. Manevi zarar için başvuruların her biri 20.000 avro talep etmektedir.

80. Hükümet, bu taleplere karşı çıkmaktadır.

81. Mahkeme, adil tazmin ödenmesine dayanak oluşturan tek hususun, somut olayda Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasının ihlali olduğunu tespit etmektedir. Maddi zarar ile ilgili olarak, Mahkeme, tespit edilen ihlal ile iddia edilen maddi zararlar arasında herhangi bir nedensellik bağı görmemekte; bu nedenle söz konusu talebi reddetmektedir.

82. Buna karşın, Mahkeme, tazminat davasının süresinin, başvurular açısından muhakkak manevi zararlara yol açtığını ve sadece ihlal tespitinin bu zararı telafi etmek için yeterli olmadığını kabul etmektedir. Dolayısıyla, hakkaniyete uygun olarak, Fatma Evin, Suat Evin ve Servet Evin’e müştereken 6.000 avro, Aysel Akdemir’e ise 5.000 avro ödenmesi gerektiği kanaatine varmaktadır.

B. Masraf ve Giderler

83. Başvurular aynı zamanda, ulusal mahkemeler ve AIHM önünde yaptıkları masraf ve giderler için toplam 20.000 avro talep etmektedirler. Taleplerini destekleyecek herhangi bir kanıtlayıcı belge ibraz etmemektedirler.

84. Hükümet, bu meblağa karşı çıkmaktadır.

85. Mahkeme’nin içtihadına göre, bir başvurana, masraf ve giderlerin doğruluğunu, gerekliliğini ve ödenen miktarların makul olduğunu ispatlamak kaydıyla bu masraflar iade edilebilmektedir. Somut olayda,

Mahkeme, elinde belge bulunmamasını ve içtihadını göz önünde bulundurarak, ulusal yargılama bağlamında yapılan masraf ve giderlere ilişkin talebi reddetmektedir (*Çoraman/Türkiye*, No. 16585/08, § 52, 15 Temmuz 2014 ve *Nevruz Bozkurt/Türkiye*, No. 27335/04, § 76, 1 Mart 2011).

C. Gecikme Faizi

86. Mahkeme, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek oranın uygulanmasının uygun olduğuna karar vermektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvuruların birleştirilmesine;
2. Sözleşme'nin 6. maddesinin 1. fıkrası bağlamındaki, yargılamanın süresiyle ilgili olan şikâyetin kabul edilebilir; başvuruların geri kalan kısmının ise kabul edilemez olduğuna;
3. İdari yargılamaların süresi nedeniyle 6. maddenin ihlal edildiğine;
4.
 - a) Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası gereğince, davalı Devletin kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihinde geçerli olan döviz kuru üzerinden Türk lirasına çevrilmek üzere ve vergi başlığı altında tahsil edilebilecek her türlü miktarın da eklenmesi suretiyle, Fatma Evin, Suat Evin ve Servet Evin'e müştereken 6.000 avro (altıbin avro); Aysel Akdemir'e ise 5.000 avro (beşbin avro) ödemekle yükümlü olduğuna;
 - b) Yukarıda anılan sürenin bitiminden itibaren ve ödeme tarihine kadar, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın kısa vadeli kredilere bu süre boyunca uyguladığı marjinal faiz oranına üç puan eklemek suretiyle elde edilecek basit faiz oranının uygulanmasının uygun olduğuna;

5. Adil tazmine ilişkin kalan taleplerin reddine *karar vermiştir*.

Fransızca olarak yazılan işbu karar Mahkeme İçtüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. fıkraları gereğince 17 Mart 2015 tarihinde tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

András Sajó
Başkan